

ΕΝΩΣΗ ΘΑ ΠΗ ΔΥΝΑΜΗ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ.Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ' | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 23 του Γεννάρη 1905 | ΓΡΑΦΕΙΑ Όδου Οικονόμου: αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 132

ΕΝΩΣΗ ΘΑ ΠΗ ΔΥΝΑΜΗ

Έχω άπάνω στο γραφείο μου μαζωμένα κάμποσα χαρτικά, γραμμάρια και φημερίδες. Από την Αθήνα. Τά κοιτάζω ένα ένα. Έδώ κάποιος φίλος μου λέει: «... Έγώ ντρέπομαι που σας στέλνω ένα βιβλίο μου... γραμμένο στην καθαρεύουσα, μα είχα να διαλέξω ή να φύγω από τον τόπο ή να ακολουθήσω την παραδοχή... Έπρεπε να γράψω λοιπόν καθαρεύουσα και καλά καλά την έγγραφα, με πόνο στην καρδιά και ντροπή στην πένα.» Ο φίλος μου είναι, καθώς βλέπετε, και φίλος μεγάλος της εθνικής μας γλώσσας: στο ίδιο γραμμα μου μιλάει και για τους δασκάλους «που πέζοι στο νού και ξεροί στην καρδιά, θέλουνε και καλά να μας αποξεράνουνε σαν τις μούμιες...» Άλλου διαβάζω τάλουλα. «Είναι άλλος λόγος που μου κάνει λίγη ντροπή να σας γράφω και να σας μιλώ. Έγώ που είμαι όλος δικός σας, αναγκάζομαι από τις περιστάσεις να μιλώ τη γλώσσα που δεν ήπιθώ, και στο... πρέπει να βιάζω τον έαυτό μου, να μη φκίνομαι όλους διόλου μαλλιαρός και να μην εύρω τον μπλά μου με τους δασκάλους και με...»

Τέτοια γραμμάρια μου έχουνται πολλά, μου έχουνται από τους καλύτερους, από τους πιο δραστήριους, από κείνους που διάζανε και δημόσια πως κάτι κάνουνε, πως κάτι μπορούνε: έξαφρα ζαλλίζονται και σά να τραβούνται: τότε πάθει μονιμιάς το τρανόδι που άρχισαν να βάλουνε στην Ελλάδα, επειδή και δεν έχουνε, λέει, το δικαίωμα να ακολουθήσουνε, μα και τους άπογορεύουνε οι άνωτεροι τη γρήση της δημοτικής: τότε νομίζουμε πως θα ώφελήσουνε περισσότερο την Ίδέα, μη βάζοντας κάθε φρακ την ύπογραφή τους, άφου σπάνει να την άρπάξη κανένα δασκαλικό μάτι, κι άμέσως γυρίζουνε άσχημα τά πράγματα. Το δασκαλικό μάτι, έννοείται, δεν είναι το μάτι του δημοδασκάλου, που κι άφτος αναγκάζεται να κρυφτεί, άμα δημοτικίζει. Βλέπω και κάτι άλλα. «Καμιά από τις καθημερινές φημερίδες δεν έγγραφε ούτε μια λέξη άνε για τού... Η... κοιτάξε να δηλητηριάση την κοινή γνώμη με χυσομένα χάπια. Γιατί άφου μολόγησε την επιστημονική σου άξία, είπαι πως δεν μπορεί να διαβαστεί άπ' τη γλώσσα του... Κ' ή... μου ζήτησε χάπια — όχι και λίγα για να παινήψη ένα βιβλίο που είναι χάσιμο στους μισούς Ρωμιούς και που είξη ειδικό, ως την ώρα, το λένε άπρώτεις γραμμής έργο και βιβλίο μοναδικό για τη γλώσσα μας.» Το γραμμα τελειώνει λέγοντας: «Στις κρίσεις που θα δημοσιέψω, θα δήτε και γραμμα του

δικού μας κ... που διέθνη γραμμένο στη δημοτική. Μη σας ξενοφανή για τούτο. Στους πολέμους δε συχωρούνται και τά δόλια μέσα: Έγώ τον παρκαλέσα να μεταχειριστή τέτοια γλώσσα, για να γίνει πιο πιστευτός και για να μην πούνε πως άπο σφύρο το συστάνει ένας συμμορίτης.» Και δεν είναι ή μόνος που το θαρρεί άνάγκη να δείχνουμε και κάποιια διπλωματία: μια φημερίδα, γραμμένη στη δημοτική, διάλεξε τίτλο στην καθαρεύουσα. Ένα μικρό περιοδικό άπάνω κάτω τά ίδια. «Σου στέλνω, μου μηνέ ή διεφτυντής, και τά φυλλάδια της... Μέσα σ' άφτα δε θα δής καμιά μεγάλη πρόοδο της ιδέας μας, γιατί σύφωνα με το πρώτο μου γραμμα, πρέπει να έγραστώ με έπιφύλαξη. Έτσι το θέλουνε οι περιστάσεις.» Μά μήπως δεν έλαβα τώρα και την άρακά μεταφραση της Αντιγόνης του Μάνου, του Μάνου μας, που είναι και ποιητής και ταλληγάρι; Παρατηρήστε ως τόσο το ξόφυλλο «Σαρακλέους Αντιγόνη άποδοθείσα εις την σύγχρονον γλώσσαν υπό Κωνσταντίνου Μάνου, Αθήναι 1905» και μέσα: «Τά του δράματος πρόσωπα... Κλέων, Φύλαξ, Αΐμων», κάλιστα, σ. 73: «Κρίων (στους γέροντας)». Η εθνική γλώσσα, όπως και το δειλό παιδάκι, παίζει στο σπίτι: άκόμη δεν σολμά να βγή έξω στο δρόμο.

Νά μη νομίζουμε οι φίλοι μου πως τους κατηγορώ. Νά μη νομίζουμε κιόλας πως κατηγορώ την Ελλάδα. Είναι όμως άναντίληγο πως έπαθε πολλά το κακόμοιρο το έθνος και πως από τά χειρότερα του τά παθήματα στάθηκε ή σλαβιά. Δεν ξεχνιέται άφτη άψε σήση. Για τούτο έχουμε όλοένα τουρκοκρατία στο ζήτημα το γλωσσικό. Δεν το βρίσκω λοιπόν παράξενο διόλου να συμμαζώνονται κάπως οι φίλοι, να μετρούνε τά λόγια τους και τά γραφτά τους. Έδώ δε χωράτουμε, και το είδαμε. Κανέναν θυμός δε μου φουσκώνει την καρδιά, κ' ήσυχα το λέω, σαν πατέρα καλός και λυπημένος, το κίνημα της φαινηταρίας, τότες στά μεταφραστικά, είτανε κίνημα βάρβαρο κι όλέθριο. Έστερις από τέτοιο κίνημα, πως θέλετε να φέρνεται λιότερα ένας έλληνας πολίτης, άφου κατάλαβε πως λεπτερικά δεν ύπάρχει; Δεν πιστένω να καλύτερέψανε και τόσο πολύ τά πράγματα ως την ώρα. Καιρός δεν είναι και με πληροφορούσε κάποιος σφός και άξιος ιστοριογράφος, πως χρόνια και χρόνια δεν μπορεί να τó καταφέρει να διοριστή στο γυμνάσιο της πόλης όπου ζή, όχι γιατί γράφει τη γλώσσα μας, μα γιατί άφτην άγίαψα, κι ή γυμνασιαρχής τό ξέρει. Ένας άλλος κόντεψε να χάτη τη

θέση του, επειδή κ' είπαι στα παιδιά πως ή Κίνα κλίνεσαι της Κίνας στη γενική. Σωστά την όνομάσαμε τουρκοκρατία. Στο Βυζάντιο, είτανε ή άνεξαρτησία μεγαλύτερη, σλαβία δεν είτανε ή γλώσσα: βλέπουμε τη γενική Αθροούσας άντις Αθροούσης να μνημονέβεται στους Άγιους Συνόδους και, πραχτικά στο Mansi C. c. IV, στ. 589 D), κ' έτσι πιθανό να την άκούγανε ή να τη διαβάζανε ίδιες οι βασιλισσες. Ως και το βυζαντινισμό ξεπέρασε ή δασκαλισμός.

Λοιπόν έρχομαι να συζητήσουμε τώρα μαζί με τί μετά μπορεί κανείς να λιγοστέψη το κακό, ίσως και να τó ξεριζώση. Λυρικό τάρηρο μου δεν είναι. Έφκολος ή λυρισμός, κ' έφκολα θα δυνόμουνε και γώ να πώ στήγαπημένα τάρηρια πως άχρισ δε γίνεται ή άγώνας, πως γίνεται τήμερα, πως ή άγώνας θέλει θυσία, πως δεν ταιριάζει να μας άφίνουμε να γωνιζόμαστε μόνοι, μόνοι να δίνουμε τη ζωή μας, πως ενώ ζούμε, θα κατορθωθή ό τι έχει να κατορθωθή, πως μας χρειάζεται ή συνέργεια όλωνόνε και πως άξίζει να συνεργήσουνε, γιατί μέσα την ήμερα το έθνος κιντυνέθει κι άναδολή το πρήμα δε σηκώνει. Τάρηρια έχουνε καρδιά, γενναία κάλιστα, θα μας άποκρίνουνται ή καρδιά τους, και θα μας ακολουθούσανε στον άγώνα, ποιος να πάη πιο μπροστά. Τι θάρηριανε όμως: Κάμποσες ζημιές. Δέ λέω πως ή θυσία δεν είναι κάποτε άνάγκη, άφης που είναι χρέος, και πως με το θύμα που πέρται δεν ύψώνεται ή Ίδέα. Δεν ξέρω κιόλας άν το θύμα δε βγαίνει κι άφτο κερδεμένο, γιατί άκόμη κι άν ύποθέσει πως ξεπλώθηκε χάμου μια για πάντα, γλώτωση από τις συνέπειες που άδύνατο να μη φέρη κακή συνέπηση, κακή διαγωγή. Έτοιμάζεις και καλύτερα για όσους έβθουνε κατόπι, ενώ πρώτα πρώτα για σένα τον ίδιο τά στραβά δεν μπορεί παρή, να σπέρνουνται το ένα τάλλο, και να σου χαλάσουνε σπύρος σπύρος την ύπαρξη όλη. Το μόνο άληθινό άτομικό σφύρο είναι το σφύρο το γενικό.

Μά έμεις είδώ θυσίες δε γυρέδουμε. Περσιτό να πάη ως εκεί το πρήμα. Ο σκοπός μας πραχτικός. Βρίσκουνται άλλοι τρόποι για να πετύχουμε, κι άφτους θέλω να ζητάσω. Πριν άρχίσουμε όμως, να πάρουμε και μια βάση. Βάση μας θα κάμουμε τρία, σαν άγκαψα, άξιωματικά, τρεις όρους: άπλους άπλους και στοιχειώδικους.

Ένας έξυπνος: Άθρωπος είναι πιο άξιος άπό έναν κουτό.

Δύο έξυπνοι ένωμένοι έχουνε άξία περισσότερή άπό έναν έξυπνο μονάχα, ή και πιο άκείτα, κάλιστα δύο παρή ένας.

Πιο σίγουρη προφύλαξη, έπιφύλαξη πιο φρόνιμη, δεν έχει άπό το κουράγιο.

Νά λοιπόν κ' οι τρεις.

Ο πρώτος όρος δέν πιστέω νά ρχεται σέ συζήτηση, μάλιστα για Έλληνα, ύστερις από τό μάθημα τό φοβερό που έδωσε του Πολύφημου ή «πολύτροπος» Οδυσσεύς. Κι ώστόσο τόν περνούσε στή δύναμη ή Πολύφημος. Μά θα μου πήτε πως με τό σύστημα μου ή πολιτισμένος πρέπει πάντα νά νικήση τό βάρβαρο, ενώ είδαμε, λόγω χάρη, τους Βυζαντινούς, μ' όλη τους τήν ζυπνάδα, νά νικήθουνε από τους Τούρκους, που ζυπνάδα καμιά δε δείξαμε. Εθιποκρασίστε λοιπόν πως ή κουτός είναι πιο άξιος από τόν έξυπνο, άρκει νάχη τήν ύλική δύναμη. "Αδίκια θα τάπορασίστε, γιατί κάπως άλλως παρουσιάζεται τό ζήτημα. Βέβαια πως οι Τούρκοι δέν είταν έξυπνοι: σάν τους Βυζαντινούς, σέ τίποτα δέν παραβηχίνανε μαζί τους, μήτε στα γραμματα, μήτε στή μάθηση, μήτε στον πολιτισμό, παρά μόνο στον πόλεμο. Έτσι έβριζε τήν ζυπνάδα του ή Τούρκος, καθώς και στα 1897, όπου νάπαιρνε έναν Έλληνα στρατιώτη κ' έναν Τούρκο, νά κουβέντιάζει και με τους δυό, άμέσως θα καταλάβαινε τόν κουτό και τόν έξυπνο: μά ή Τούρκος είχε βοηθή τήν ιδιαίτερη ζυπνάδα του πολέμου: είτανε καλύτερα διοργανισμένος ή στρατός του. Ποιος θα ύποστηρίξη πως και στα 1870 είχανε ζυπνάδα λιγώτερη από τους Γερμανούς ή Γάλλοι; Νά δυό πολιτισμένοι λαοί που βγαίνουσε στον πόλεμο: ή τέχνη όμως του πολέμου μεγαλύτερη από τό ένα μέρος, ή ζυπνάδα ή στρατηγική μεγαλύτερη. "Ακόμη με περισσότερα δικαιώμα θα πειστούμε, κάθε φορά που βλέπουμε στην ιστορία βαρβάρους νά νικούνε πολιτισμένους, πως ή πολιτισμένοι ξεχάσανε ή άμελήσανε νά φανούν έξυπνοι και στον πόλεμο. Δέ λέω πως είναι πρώτης τάξης ή ζυπνάδα που άπαιτεί ή πόλεμος από τόν πολεμιστή, δε λέω πως ξεπερνά κάθε άλλη ζυπνάδα. Λέω πως ύπάρχει. "Υλική δύναμη, δε φτάνει άμα είναι καλλιεργητή, άπρωτίμαστη, και με κάποιον τρόπο άπολίτιστη, δε φελά. "Ως τόσο, θα με ρωτήση: πως μπορεί, ως και τόν πιο έξυπνο άνθρωπο που κόσμου, νά τόν άρνηση ένας χαμάλης με μια του γροθιά; Μπορεί, γιατί ζέρει ή χαμάλης νά τή δώσει. "Αν τήν έδινε στον άέρα, θάρνίζονταν ή ίδιος. Μεγαλή της, ή δύναμη τίποτα δέν είναι. "Ογκος άκίνητος και στρατός. "Ο νους πάντα και πάντα βασιλεύει, ή νους μας έκαμα ανθρώπους, ή νους μας κυβερνά, δύναμη άκαταδάμαστη, κι άληθινή.

"Αν τό παραδέχιστε άφτό, παραδεχτήκατε πια

κι όλα τάλλα, γιατί θα παραδεχτήτε άμέσως πως με τό νου γνωρίζουμε τό καλό και τό δίκιο, πως με τό νου άποχοτούμε και τή δύναμη, δηλαδή τή νίκη. "Αφτό πρέπει νά σας δώσει θάρρος. "Αδικίες γίνανε, γίνονται και θα γίνουνε άπειρες. Μά στο τέλος τό δίκιο νικάει: άπόδειξη, που ζούνε οι άθρωποι. Νά είτανε άδικημένοι παντατεινά, δε θα ζούσανε, θα προτιμούσανε τό θάνατο. Περισσότερα λοιπόν από τά κακά τά καλά. Και στο νου τά χρωστούμε. Δέ θέλω νά πειράξω, δε θέλω νά θυμώσω κανένα, βαρή λόγο δε θέλω νά πω. Τι νά κάμω, που έμεις έχουμε δίκιο; Έμεις οι δημοτικιστάδες ή πιο σωστά, οι έθνικοί. Με τήν πρόληψη, με τήν άμάθεια, γιατί από άμάθεια τά λένε τά μισά, με τά προσωπικά, με τό πάθος, με κάτι ψεύτικες ιδέες και ψεύτικους προγονισμούς, θολώσανε οι άλλοι τά λογικά τους. "Οχι πως είναι κουτοί, όχι πως ζυπνάδα τους λείπει, μόνο συλλογιούνται κουτά, όντας ίδιοι τους έξυπνοι, έξυπνοι και φωτισμένοι, όζω από τό ζήτημα. Έμεις τώρα μπορούμε νά τους μιλήσουμε και νά τους πείσουμε, μπορούμε και νά τους καλοπιάσουμε, μπορούμε νά δοκιμάσουμε και τά χάρδια, όπως ή μάνα με τά παιδιά: ένα πράμα δέν μπορούμε— άφού ένας έξυπνος άθρωπος είναι πιο άξιος από έναν κουτό—δέν μπορούμε νά πιστέψουμε ούτε μια στιγμή πως ή γνώμη τους μπάνει σέ λογαριασμό, δηλαδή πως άξίζει, και πως δε θα νικήσουμε άπαραίτητα έμεις.

Είναι πολύ σημαντικό έρόδιο στον πόλεμο, είναι όπλο, ίσοζυγιάζει κοντά σά νίκη, τό νά ζέρη τήν άδυναμία του ήτρου σου, καθώς και νά ζέρη τή δύναμη τή δική σου. Περίεργο! Τότες πάθει και τό μισός. Τι νά μισός έναν άθρωπο που στρασία οι λογισμοί του δέν έχουνε, που είσαι άνώτερός του και που τό νοιώθεις; Ένωσεται, άμα τό δείξης πως είσαι κατώτερός του, μοναχός σου νικήθηκες πολύ περισσότερο παρά που σέ νίκησε άφτός. Μά έτού που άγωνίζεσαι για τήν "Ιδέα, λόγο δέν έχεις νά παλιπίζεσαι. Τι σέ μέλει έσένα; Πρώτος σύμμαχος σου ή άλήθεια. Θα τήν κρύψης; Δέ σφύρει, γιατί έτσι κρύφεις και τή δύναμή σου, δύναμη που ίσια ίσια δέν τή βλέπεις στον ήτρώ σου. Έσύ λοιπόν ήσυχα και ξέθαλά πας όμπρός. Μά πρέπει τώρα νά συλλογιστής και τό δέφερό μας τόν όρο. Κάλικα δυό παρά ένας. "Αν είχε νά κάμη ένας έξυπνος μ' έναν κουτό, ή δουλειά μας θάτανε γλήγορα τελειωμένη. "Αφτοί όμως πολλαπλασιάζονται και πάνε, με

πολλούς έχουμε νά κάνουμε. Καλό και μεις νάμαστε πολλοί. Πολλοί τόντες είμαστε, μόνο που δέν τό καταλάβαμε. Μια και τό καταλάθουμε, νά δήτε τί ώραία που θα τά βολέψουμε όλα. Νά σας τάποδειξω; Έλάτε νά σέρουμε στή μέση κ' ένα παράδειγμα που θα σας πείση. "Ας ύποθέσουμε πως ύπάρχει στην "Αθήνα ένα περιοδικό—τό τάδε ή τό τάδε, άδιάφορο—και πως ή διοργαντής—ή "Αλφας, ή Βήτας, ή ή Γάμμας, για τά πρόσωπα δε με κόφτει—συνηθίζει και σέ διορθώνει, δίχως κανε νά σέ ρωτά. Δημοτικιστής νά είσαι ή νά μήν είσαι, νά γράφης ή νά μήν γράφης δημοτική, τό ίδιο σέ πειράζει τό κάμωμα. "Ωστόσο πως νά τό μολόισης, πως νά νάνισταθής, έσύ ή ένας; Θα μου πής. "Ένας κι ή διοργαντής, μά έγώ είμαι κ' έξυπνος. "Έτσι μας έλεγε. Λοιπόν τί ρωτάμε; Ναι, συμφωνούμε και βέβαια, με τή διαφορά που ή διοργαντής ένας δέν είναι, είναι λεγεώνα, έπειδή και λεγεώνα αντιπροσωπεί. Αντιπροσωπεί λεγεώνα, γιατί δε στοχαστήκαμε νά του άντιτάξουμε λεγεώνα και μεις πολύ πιο δυνατώτερη. Λέμε: "Αφτός βαστά τους παράδες, άφτός ρηχίζει τό περιοδικό. Τι νά γίνει; (θα ύποσταχτούμε). Παρηκκλώ. Πως βαστά τους παράδες και πως ρηχίζει τό περιοδικό του; Με τή συνεργασία τή δική μας. "Αμα τραβηχτούμε, τίποτα: μήτε περιοδικό ρηχίζει μήτε παρά κερδίζει. Λοιπόν κοιτάξτε τί άπλό, τί πραχτικό, τί σίγουρο τό σύστημα μου. Πάμε και τού κάνουμε βίχτη: μέλι μας σπάζει από τό στόμα: νά θυμώσουμε, άνάγκη καμιά δέν είναι, άφού έχουμε τή δύναμη, και πολύ έθνηκιά του δηλώνουμε πως αν τύχη στο έξής κι άλλάξη μια φράση, μια γραμμή, μια λεζούλα, ένα κόμμα, κανέναν από μας δέν ξαναγράφει στο περιοδικό του. Κ' έτσι από τό διαβημα τό κοινό, από τήν ένωση, βγαίνει και όφραλος του καθενός μας. Θα είναι πολύ νόστιμος και για κάποιον άλλη αίτια νά τό καταξέρναμε άφτό, έπειδή παρατήρησα κάμπισσε φορές που ή Γιωιάς, για νά πιστέψη πως ή αίτια περιστάση μιλεί με τά σωστά σου, προσμένει νά σέ δή ρουκισμένο, νά πατήσης και τίς φωνές. Μπορεί λοιπόν ή διοργαντής, βλέποντας πως τού τά λέε ήμερα και με τρόπο, νά μη σέ συνοριστή. Κοιτάξτε, τί ώραία πράμα ή ένωση! "Ως κι από τους θάρνους σέ γλυτώνει. Μθαίνει κατόπι και τού διοργαντή πως γελώστικε στα γέρα, και πως ένας άθρωπος άπορακισμένος μπορεί σινά, γλυκά, ψιθυριστά κούλα: νά σου πής εκείνο που θέλει με τή θέλησή του.

ΑΠΟ ΤΗ ΡΩΜΑΙ-ΓΚΗ ΖΩΗ

ΖΩΝΤΑΝΟΙ ΚΑΙ ΠΕΘΑΜΕΝΟΙ *

ΠΡΑΞΗ ΤΡΙΤΗ

"Ενα μήνα ύστερα. Τό γραφείο του Λάμπρου. Πρωί. "Ο Κωστής, σιμά στην πόρτα, έτοιμος νά φύγει. "Ο Λάμπρος με κατάνοια τά μάτια, σά νά μήν έχει κοιμηθεί καθόλου, με τά μαλλιά του άνω κάτω, νευρικός και σιγήν κουβέντα και σέ κάθε του κίνημα.

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Δίκιο έχεις. "Ο δικαστής, που λέε...

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ (διακόφτοντάς τον). Καλά!.. Τά είπαμε!.. Τά ξαναλέμε κ' ύστερις όζω, στού Ζαχαράτου...

Ο ΚΩΣΤΗΣ (έλίμωνα). Βέβαια! "Ετσι είναι! (ξαναμπαινοντας σιγήν νάμαρα) Δέ μπορώ νά τό χω νέψω! Νά κατακρίνουμε τό δικαστή που δέν άκουσε

(* "Η άρχή του στο 129 φύλλο του «Νουμά».

τό λογά τόν "Υπουργό του κι άρνήθηκε νά δώσει λεφτά για τό στόλο!.. Μυαλά πρώτα, μυαλά, κ' ύστερις καρδιά! "Ο κύρ "Αντρέας έδωσε χίλιες δραχμές και τό τελάλησε σ' όλες τίς έφημερίδες... Κι αν τίς έδωσε, τί; Νά γίνουνε καρδιά; Μά πρώτα έπρεπε νά κοιτάξει ή κύρ "Αντρέας κ' οι όμοιοί του νά γίνουνε άνθρωποι για νά μπορούνε νά κυβερνάνε τά καρδιά που θα φτειάζουνε...

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ (νευρικά). Καλά, άδερφέ! Καλά!.. Σύφωναί και σ' αυτό... Σ' όλα σύφωναί!..

Ο ΚΩΣΤΗΣ (νάθειαι σέ μια καρέκλα σιμά στο τραπέζι του Λάμπρου, δίχως νά βγάλει τό καπέλο από τό κεφάλι του. "Ο Λάμπρος με τά χέρια πίσω, περπατάει πάνω κάτω, άνήσυχα). Νά τού πω, Λάμπρο, σά νά σταναχωριέσαι που βρίσκουμαι δώ. Μά δε φταίω. Σ'υ με προσκόλλεσε χτες τό δειλινο νάρθω πρωί πρωί σπιτί σου νά μου διαβάσεις τήν "Εθνική σου Κατήχηση που τούτες τίς μέρες τελειώσε. "Ηρθα και σέ βρίσκω άνω κάτω, άλαφιασμένο, σάν κάτι σοβαρό νά σου συμβαίνει... Τό φέριμμό σου με διώχνει. Θέε νά φύγω; Πέε μου το παστρικά. Για νά τό θεις, πάμε νά πει πως πρέπει και νά γίνει...

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ (στένεται κατόπι του). Κωστή, με θαρρείς για φίλο σου;

Ο ΚΩΣΤΗΣ (σηκώνεται). Γι' άδερφό μου!

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Θα τό πιστέψεις ποτέ πως με κουράζει ή συντροφιά σου;

Ο ΚΩΣΤΗΣ. "Οχι, ακόμα κι ε με διώχεις!

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Λοιπόν, Κωστή, πήγαινε. Πρέπει τούτη τή στιγμή νά μείνω μοναχός μου. Μη μου ζητάε τό λόγο

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Μια λέξη ακόμα.

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Καλά!.. Μά γρήγορα!

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Ξέρεις, προχτές με φώναζε ή Χάρη...

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ (του άρπάζει με βιά τό χέρι και του τό σφίγγει δυνατά). Μη... Ούτε λέξη!..

Ο ΚΩΣΤΗΣ (σιμά). Αυτ' όσεε με κράτησε σιμά της... Ξέρεις, άλλαξε πολύ... "Αλλος άνθρωπος... Κι όλο για σένα μου μιλούσε... Μά και σ'... "Υπερβολικός κ' τή φορά... Πίστεφέ με...

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ (με σιγανή φωνή, βιαστικά). Καλά, καλά! Μά... οφ! άλλη ώρα... Πήγαινε τώρα... Με πειράζεις, ξέρε το...

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Φεύγω, μά σέ μισή ώρα στού Ζαχαράτου.

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Ναι! Ναι! "Οπου θέλεις!..

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Κι από και στής κ. Μαυρή!

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Ναι! στής κ. Μαυρή!

Η ένωση όμως απαραίτητη. Αλλιώς δεν κατορθώνεται το παρχμικρό. Κοντά στο νου μάλιστα πως αν έχει δύναμη ένας, δύο θύχουνε περισσότερη από έναν, τρεις από δύο, τέσσερεις από τρεις και πάει λέγοντας. Το νοιώσαμε αυτό περίφημα στη Γαλλία, εδώ κ' είναι χρόνια. Όταν κανείς ριψοκιντώνε παύροντας το μέρος του ήθους του Ντρέφους. Έναντίο μας ή κυβέρνηση. Άμα εβαζες την υπογραφή σου, να διαμαρτυρηθή, σε καμιά φημερίδα, σε καμιά λίστα από καίνες που κυκλοφορούσαν τότες για να μετρηθύνε οι φίλοι της δικαιοσύνης και της αλήθειας, όπως λέγανε, μπορούσες κάπως, αν είσους υπάλληλος, να χάσεις τη θέση σου. Και τότες πάφτηκαν ένας δύο. Τι έκαμαν οι άλλοι; Μήπως σωπάσανε; Μήπως καθήσανε ή καθέναν στη γωνιά του; Διόλου. Σηκωθήκανε στο ποδάρι. Γενήκανε λεγιώνα. Θέλησε ξζαφνα το ύπου ργείο να τους χτυπήσει και δάρτους. Άδύνατο! Είτανε πάρα πολλοί. Τρόπος δεν υπάρχει να πάψης δέκα συνάμα, δεκαπέντε, είκοσι καθηγητάδες. Από τότες μάλιστα πληθύνανε οι εταιρίες, ήπειρα ιδρυθήκανε τζάνοφάτα. Η αντίσταση κ' η ανάγκη τους δώσανε πρώτη αρχή, στα χρόνια εκείνα τα τραγικά. Υπερασπίζονταν γενναία το δικίο, υπερασπίζονταν έτσι οι καθέναν και τον έαυτό του και τζάνοφάτα.

Όστόσο, τί πιο έφκολο παρά να πη σε τέτοια περίσταση ένας καθηγητής του Πανεπιστήμιου, ένα μέλος της ανώτερης παιδείας—«Έγώ δεν ανακατέβουμαι. Χρὶς μου να μη σαλέψω.» Τίποτα δὲ θά κέρδιζε, πρώτα γιατί όλοι ζέρανε τη γνώμη του και θά βρισκανε τρόπο να τον κατατρέξουνε οι αντίπαλοι, δεύτερο γιατί κατόπι, όταν έφριζε ή ώρα της νίκης, θά καταντούσε ύποπτος και σε νικητάδες και σε νικημένους. Όσο αψηλότερη θέση κατέχει κανέναν στην κοινωνία ή στη δημοσία περσιεία, τόσο πιο πολύ του συμφέρνει, και για τον ίδιο και για τους άλλους, τόσο μεγαλύτερο χρέος του είναι να φανή. Γιατί τάχα να μην το πούμε; Αουκρίζουμε φίλους, τί λέω; λογαριάζουμε φανατικούς όπαδους της Ίδέας; και στο Πανεπιστήμιο. Κύρος, προστασία και τιμή θάπολάψουμε για την Ίδέα με τόνονά τους. Άς μη μζς τζάνοφθύνε. Σήμερα γίνεται. Ήερασ ο καιρός όπου τα δάχτυλα του ενός σου χερσιού σου δείχνανε μόλις πόσοι στον αριθμό είτανε οι δημοτικιστάδες, ως αφήσουμε που είδαμε μάλιστα καιρούς χωρίς έναν ή μ' έναν μονάχα. Τους μέτρησα. Έβαλα στον κατάλογό μου όχι όλους, παρά όσους

δημοσιεύανε τίποτα στη δημοτική, μζ πεζά, μζ στίχους. Σωστό δὲ μου φάνηκε να μην καταχωρίσω και μερικούς πεθαμμένους, που παλέψανε με τα δυνατά τους στον καινούριο μας τον άγώνα. Κατάθεσα και δύο τρείς, ή τέσσερεις άλλους που και πριν από τον άγώνα το σημερνό, αγωνιζόντανε λίγο πολύ με τα μέσα του ή καθέναν, προτού γίνει ή άγώνας γενικός. Δεν ξέρασα κ' έναν ή δυο ή τρείς που βγήκανε από τον ίσο δρόμο, που μζς αφήσανε γιαά. Δύσκολο δὲ θά σταθ ή ξεχωρίσετε τα όνόματα με το νόημα που έχει και την εποχή όπου άνήκει το καθέναν. Όπως κι αν είναι, ιδού ο κατάλογος κ' ή άρραβητική του ή σειρά.

Γ. Αβάζος. Κ. Αδαμόπουλος. Δημ. Αθανάτος. Σπ. Αναστασιάδης. Χαρ. Αντζιάδης. Απ. Αποστολόπουλος. Λάμπρος Αστέρης. Μάρκος Αύγερης.
Γ. Βαυβακίδης. Χρ. Βαρλέντης. Κ. Βάρναλης. Π. Βασιλικός. Κλ. Α. Βασιλαδάκης (κ. το Περιοδικόν μας Γ', 130). Μίλιος Βεάκης. Ν. Βέης. Α. Βελέλης. Ν. Βελονάκης (Τό Περιοδικόν μας Β' 265). Π. Βεργώτης. Γ. Βλαχογιάννης. Βορεάδης (κ. Ρόδα και Μήλα Β', 115, 1). Ηλ. Βουτιερίδης. Δ. Ν. Βουτυρής (κ. Τό Περιοδικόν μας Β', 253, 268, 299. κτλ.). Βρυζάκης. Γ. Βώκος (κ. Τό Περιοδικόν μας Α', 7, 150 δημοτική).

Μάρκος Γεωργιάδης. Ν. Γεννηματάς. Β. Γεωργιάκη. Αλ. Γεωργιάδης. Αντ. Γαλιούρης. Γ. Γιούργης. Π. Γκεφτός. Κ. Σ. Γούναρης. Ι. Γρουπάρης.
Α. Π. Δελημούζος. Ειρήνη Δεντρινού. Πολ. Τ. Δημητρακόπουλος (κ. τίς Έκκλησιάζουσες. Άθήνα 1904) Δ. Δημητριάδης (κ. Τό Περιοδικόν μας Β', 355, Γ', 7, 40, 81, 144, 204, 235). Ν. Δόσιος (κ. Χαρτοφυλάκιον των παιδικών μου χρόνων, Κέρκυρα, 1880 σελ. 37—45, 46—57. δημοτική). Ι. Δραγομήνης. Γ. Δροσίτης.

Αποστόλης Έξαρχος. Ν. Έπισκοπόπουλος (κ. Τέχνη σελ. 8). Άγγελος Έσπερινός (κ. Φυλλίδα 1904, σ. 126). Ασπέρης Έπιφαναδής. Έρμύνας. Άργύρης Έρταλιώτης.
Γιάννης Ζερβός. Π. Ζερβός. Π. Ζητηνιάτης. Κ. Ζουρνάτζης (κ. Απ. Ίριδα, 1904 αριθ. 14. σελ. 241).
Κ. Θεοτόκης.
Κ. Καιροφύλλας (κ. Άκρότα, 1904, σ. 267).
Γ. Καλογούρος. Άρ. Καμπάνης (κ. Τό περ. μ. Γ' 39, 92, 146 κτλ.). Γ. Καμπύσης. Γ. Κακρητζίς. Α. Καραβίτσας. Γ. Κεφαλάς (κ. Φυλλίδα

1904, σ. 217 και Νουμά αρ. 127, σ. 3) Α. Ν. Κεραλλησός. Ν. Κονεμένος. Τάκης Κονεσβός. Άγγελος Κοσμάς (κ. Τό Περ. μ. Β'. 236—237). Λυβύλια Κούρτση (κ. Άκρότα 1904, σ. 43, 93 Κ. Κρυστάλλης.

Έλένη Λάμαρη (κ. Απ. Ίρ. 1904, αρ. 16 σελ. 189). Κ. Λαναράς. Δ. Λιμπεράκης.
Κ. Μακρής (κ. Τό Περ. μ. Β' 8—9, 301, Γ', 266). Μ. Μαλακτσή. Α. Μαβίλης. Κ. Μάνος. Ν. Μαργωμένος. Γ. Μαρκέτης. Γ. Μαρκοράς. Σπ. Μαρτσούκας. Θεοφ. Μαυρομάτης. Γ. Μούτας (κ. Άκρότα 1904, σ. 42). Σ. Μενάρδος (κ. Άκρότα 1904, σ. 295). (1) Μικρογιάννης (κ. Έστία 1891, Β' 49—52, 65—68 1892, Β', 49—53). Ι. Α. Μπόνης (κ. Τό Περ. μ. Α' 279, 319).

Α. Νέης (κ. Ταχ. Ανατ. 12 Γενάρη 1904, 20) 2) Α. Ξένο.
Τάκης Οικονομικής. Θεοχάρης Οικονομίου (κ. Φυλλίδα 1904, 203). Γιάννης Όρφακίδης.

Ι. Παντελίδης Παπής. Κ. Παλαμάς. Διάκτρος Παλαμάς. Α. Παλλής. Αλέξ. Πανταζής. Γιάννης Παρμενίδης (κ. Νουμά αριθ. 127 σ. 9). Διχακνής Παπαγιάννης. Α Παπαμούσο. Γ. Παρορίτης. Κ. Πασαγιάννης. Σπ. Πασαγιάννης. Γ. Περγικαλίσης. Μιχ. Πετρίδης. Δ. Πετροκόκκινος. Ν. Γ. Πολίτης (κ. E Legrand, Fac—similes d'écritures grecques [1901] σελ. 88. στίχοι στη δημοτική) Γεωργος Ν. Πολίτης. Λάμπρος Πορφύρας. Α. Προβελόγης (κ. Διών. Β'. 153. κ. άλλα). Όδυσσεύς Πρόσπερος (κ. Τό Περ. μ. Β'. 350) Ν. Ποριώτης (κ. Άκρότα 1904, σ. 11).

Σ. Ραμής. Γ. Κ. Ροντάκης.
Δ. Σάρρας. Π. Δ. Σαφερλής (κ. Τό Περ. μ. 278). Μαρξίνος Σιγούρος (κ. Άκρότα. 1904. 255).

1) Ό αγαπητός μου κι αξιόλογος φίλος Σίμος Μενάρδος είναι από καίνους που ζέρουνε τη γνώστη στα δάχτυλα, που κατέχουνε τη γραμματική της ως και στα παρχμικά που τη γράφουνε με κοντύλι χριτωμένο, καθώς ήρθθηκα πολλές φορές να το δω από τα γράμματά του. καθώς την έγγραφε φαίνεται και τώρα σ' ένα παραμυθάκι που μου τάφιέρωσε μάλιστα, μζ που ακόμα δεν το είδα. Άνάφερ κα πόν το ζήρο του στην Άκρότα. Γιατί όμως ο σοφός μου και δημοκιστής Μενάρδος να μην τη γράφει τη γλώσσα μας, από του είναι και τόσο έφκολο; Γιατί;
2. Θερρώ πώς με βρίζουνε στο ίδιο φύλλο. Μζ εγώ τη δουλειά μου. Κοιτάζω, ψάχνω, μαζώνω. Και τί βλέπω; Δημοτική, ως και στα φύλλα που μζς κατηγορούνε για τη δημοτική μας.

Ο ΚΩΣΤΗΣ (φεύγοντας). Γεια σου λοιπόν!
Ο ΛΑΜΠΡΟΣ (τόνε συνοδεύει ίσια με την πόρτα. Γεια σου! (κλειδώνει από μέσα την πόρτα. Έπειτα τραβάει σε μια πορτούλα μονόφυλλη, πουναι σ' άριστερά του γραφείου του, την άνοίγει, κοιτάζει μέσα και λέει σγαά). Έλα τώρα!... Έφυγε! (Άπό την άνοιγμένη πόρτα βγαίνει ή Χάρη, ντυμένη για περίπατο, μζ με δίχως καπέλλο). Θά σταναχωρήθηκες τόσεσ ώρες φυλακισμένη στην κριβδα-τοκάμαρά μου...

Η ΧΑΡΗ. Μπα! Καθόλου! Κοιμήθηκα περίφημα τη νύχτα!
Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Καλά τη νύχτα, μζ την ώρα που είτανε δώ ο Κωστής; Μόλις έκανες να βγεις από την κάμαρα και παραυσιαστήκε...
Η ΧΑΡΗ. Καλά που δε με είδε. Δεν ήθελα να με ιδεί... Μπορούσε να πήγαινε να το πεί και στον Άντρεά πώς βρίσκουμαι δώ...
Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Να τό πεί στον Άντρεά; Δὲ θά τόλεγε. Μζ κι αν τόλεγε; Άφου φοβίσαι να τό μάθει ο Άντρας σου, γιατί τον άφρησε; Γιατί άφρησε τό σπίτι σου;
Η ΧΑΡΗ. Χτες τό βράδι, πούρην να χτυπήσω την πόρτα σου, πήγα να στα πώ δια, να σου τά ξηγήσω, μζ δὲ μάρησεσ. «Είσαι ταραγμένη, μου-

πες, πήγαινε να συχάσης και τό πρωι τα λέμε». Και μούδειξες την κριβδα-τοκάμαρά σου. Σέκουσα κ' έλανα ο, τι με διάταξες. Θέλεις και συ τώρα να μάκούσεις;

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Να σκούσω; Μίλι! Μζ ο, τι είχαμε να πούμε, τό είπαμε, θερρώ, στα Σεπόλια.
Η ΧΑΡΗ (μάθεται στο μικρό καναπέδάκι του γραφείου). Στα Σεπόλια; Μζ τί είπαμε στα Σεπόλια; Έκει άρχινήσαμε κάποια κουβέντα και θα τήνε τελειώσουμε δώ...

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ (μάθεται σε μια καρτέλα, μπροστά στο γραφείο του και παίρνει κάτι χαρτιά γραμμένα στα χέρια του). Θέλεις να σου διαβάσω τό κεφάλαιο πουγραψα απόψε; Είναι από την Έθνική μου κατάγγηση. Τήνε πολεμάω καιρο τώρα κι ακόμα να τήνε τελειώσω. Σκέφτηκα κάποτεσ να τήν άφιερώσω σε σένα, μζ μετάνοισα. Θά τήν άφιερύτω στη Ρωμοσιούνη. Μιά γυναίκα είναι κι αυτή που ενώ ζει τόσο ταιριαστά με τον Άντρεά της, θερρεί κάποτεσ, μζ μοναχά τό θαρρεί, πώς μπορεί ναποτραδηχτεί απ' αυτόν και να ριχτεί στην αληθινή ζωή... Που να τό ζέρει πώς για να τό πιτύχει, πρέπει πρώτα να πολεμηήσει με τον εκυτό της, να θάψει τις πεθωμένες ιδέες που κυβερνάνε την ψυχή της...

Η ΧΑΡΗ. Άτυχη παρομοίωση...
Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Μζ αληθινή! (άφήνοντας τα χαρτιά από τα χέρια του). Πότε σκέφτεσαι να γυρίσεις σπίτι σου;
Η ΧΑΡΗ (άποφασιστικά). Ποτέ! Με διώχνεις και μένα σάν τον Κωστή;
Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Τον Κωστή τον έδιωξα για να λευτερωθεί ο δρόμος και να μπορέσεις να φύγεις και λόγου σου. Δὲ σε διώχνω. Σέρωτάω μόνο τότε θα γυρίσεις σπίτι σου.
Η ΧΑΡΗ (σηκώνεται άπάνω). Σου τό είπα. Ποτέ! Δὲ μπορώ, πικ να ζήσω μ' αυτό τον άνθρωπο. Λαχτάρητα και γω τη ζωτανή ζωή. Σώνει πιά ή μούχλα κ' ή ψευτιά. Άπο τη στιγμή που μάνοιξες τήν καρδιά σου, μαζι σου ζω, κι ως μζ σε ξανάειδα από τότε. Μαζί σου. Πίστειέ το.
Ο ΛΑΜΠΡΟΣ (ψυχρά). Σου φέινεται. Και τώρα ακόμα, τούτη τη στιγμή, ζεις μαζι με τον Άντρεά... Και θά ζεις πάντα μ' αυτόν!...
Η ΧΑΡΗ (θυμωμένα). Με τό χτηνός;
Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Όχι δα κ' έτσι. Γιατί χτηνός; Άνθρωπος που λατρεύει τον Παθθενών και δίνει χίλιες δραχμές για τό στολό, χτηνός είναι; Άν είναι χτηνός αυτός κ' οι όμοιοί του, τότε, κυρά μου, ποιοι είναι οι άνθρωποι σ' αυτόν εδω τον

ψυχολογικά. Ο εγωισμός δεν απαντιέται μονάχα στη βωμισμένη. Παντού ο ίδιος, χωρίς ναχη παντού την ίδια μορφή. Έμεις βίξαμε τον εγωισμό στο φιλότιμο.—Δε σε θέλω γιατί με πειράζει ή γιατί το θαξέω πως με πειράζει. Ίσως και γιατί μου άρσει να το θαξέω. Λοιπόν τραβιούμαι κ' ή ένωση ής παη του βρόντου. Άφου με πειράζει, να, σε πειράζω και γώ τώρα. — "Οχι! Πειράζω τον έαφτό μου. "Οφελός μου θάχανε ή ένωσή μας. Και μου σφέρνηει να βίξω πιά τον εγωισμό μου στην ομόνοια. Ένωμένος στρατός νικάει, κι από τή νίκη κερδίζει ο καθένας.

Η ένωση μπορεί νανκι και προσωρινή. μπορεί λ. χ., να ένωθη κανείς ζήσανα και με τον αντίπαλό του, ήμα στην τάδε περίσταση ή την τάδε, είναι ο σκοπός τους ένας. Τό δείξαμε πιο άπάνω, σάν είπαμε για τό διεφτυντή του περιοδικού που κόβει και βάζει. Να του χαλάσους τήρηρα του, μήτε ο πιο ξεσπαθωμένος καθαρθεουσιάνος δεν τό σηκώνει. Κ' έτσι μια φορά θά συμφωνήσω και μ' ένα δάσκαλο. Κάνουμε χωριστό. Άντιστεκούμαστε μαζί. Μά έμένα τί με μέλει να ένωθώ και με τους μισόγλωσσους, ήν κ' οι μισόγλωσσοι πολεμούνε τό δασκαλισμό και τους δασκάλους; Φίλους καθαρτό έρω δεν έχω, παρά λίγους, τίςσερεις, πέντε. Ίσως και λιγώτερους; φίλος μου όποιος και φίλος τής 'Ιδέας. Φίλος μεγάλος. Και τους φίλους μου άφτους δεν τους διαλέγω; έργουνται; ξαί τους φίλω. Μά θέλω κι άναμεταξύ τους να φιλιούνται.

Κοιτάζτε αλήθεια τί ώραίο, τί χρήσιμο πράμα ή ένωση. Αυπούμαι που δημοσιέζεται τήρηρα μου στο Νουμά και μου πέφτει σά δυσκολούτσικο να παινέσω και τό Νουμά και τό διεφτυντή του, όσο τό ποθώ. Κανείς δε θά τάνκιρέση πως ο Νουμάς έφινε κέντρο. Πόσοι βρήκανε στη μίσση, πόσοι φανήκανε που χωρίς τό Νουμά δε θά ζήσανε τήνομά τους. Οι περισσότεροι στον καταλόγό μας γνωριστήσανε από τό Νουμά. Με τό κέντρο άξάνει κ' ή δύναμη. Ένωσεται; πως με δυό κέντρα λιγώστέρει, άφου κομματιάζεται. Δε θά πη πως είναι κακό, πως δεν είναι και σπουδαίο, να βγκίνουμε κι άλλα φύλλα, που δεν έχουνε τον ίδιο σκοπό, την ίδια ύλη, που για μας δεν είναι τίςσ κεντρικά, μά που και άφτα πλάγ, πλάγ δουλεύουνε για την 'Ιδέα, ένα περιοδικό τό μήνα σάν τον 'Αφρίτα, σάν τή Φυλλίδα ή την 'Αιτική 'Ιορδα—που ο Θεός να τής άλλάξη τον τίτλο της καμιά μέρα—μια φημερίδα σάν την

'Επιθεώρηση του Βαρλέντη. Με τον καιρό—και με την ένωση—δημοτικά θά γίνουνε όλα τους. Τό καθένα θά συνεργάη με διαφορετικά μέσα, με τρόπο δικό του. Η συνέργεια, σωτηρία ο πόλεμος, ή ζούλια, τό μίτος άναμεταξύ ομοϊόφρονους, ολήθρια. Μή θαξήτε; άκόμα και σά νικήση, πέρα για πέρα ή δημοτική, άκόμα και σάν καταντήση άδύνατο να γράφεται καθαρθεύουσα πουθενά, κέντρο πάντα θά ύπαρχη, επειδή; ο πόλεμος δεν πάθει στον ήρωπο, ξακολουθεί ποτε για μια 'Ιδέα, ποτε για μιάν ήλλη, κι ο πόλεμος θέλει πάντα ένωση, άφου πάντα θέλει δύναμη.

Ναι, τό ξέρω πως δύσκολα πράματα γυρέω, πιο δύσκολα ίσως στην 'Ελλάδα παρά σε άλλους τόπους. Είναι ο αιώνας εκείνος ο πειρασμός, τό δαιμόνιο εκείνο, που ήσυχία δε μας άφίνει, ο πειρασμός, που είναι και πειραγμός άναμεταξύ μας. Ρθουσι ημιά από του ποητού. Άφτό πρέπει να λέμε και να τό καταφέρουμε μοναχοί μας. Άπόφαση να τό κάμουμε, άπόφαση γερή, ποτέ μας να μη μας ξεφύγη ούτε λέξη, ούτε κίνημα, ούτε τό παραμικρό, που να πειραχτή ένας οίλος. Άμα είναι σύμμαχος, ήμα είναι ύπαρκός τής 'Ιδέας τέλειωσε, είναι άδέρρι. Ωστόσο και με τήρηρα μαλλώνουμε. Πως να κάμουμε, για να την ξεφορτωθούμε τή συνήθεια την κακή; "Όπως κάνει κάθε ήρωπος, όταν είδε πως ή κακή συνήθεια τον βλάπτει τον ίδιο; παίρνει ήλλη. Σάν έμμουνα παιδί δεκάξη χρονώ, θαριόμουνα τό μαθήματα κι αγαπούσα τον ύπνο; είπα να τό διεφθώσω. Να στερηθώ τον ύπνο, δε μου σύφερνε; άναγκαίο πράμα. Πλάγιαξα λοιπόν κάθε βράδυ στις όχτώ σηκώνομουνε ήμωις στις δυόμισυ τό πρωί, με τό ζυπνιτήρι. Έδω άρχιζε να μπαίνει σ' ένέργεια κάποιο σύστημα που είχα στοχαστήκοντά στο κρεβάτι μου, στο τραπέζακι, έβαζα πάντα μια ήγη; δουλέθε ή ήγη στα γερά και χτυπούσα ή ίδιος άλύπητα τό δάχτυλό μου, κάθε φορά ή που δεν άφινε τό κρεβάτι γλήγορα ή πο' έτοιμος και καθησμένος μπροστά στο γραφείο μου; συλλογούμουν ήλλη των άλλων, ταμπέλιαξα, με ένα λόγο, δεν έργαζόμουνε όπως έπρεπε, από τί δυόμισυ ως τίς έφτάμισυ, που είτανε ώρα να πάω στο σχολείο.

Η ήγη οίποτε δε σημαίνει. Ο σκοπός μου, να δείξω πως με τή θέληση κατορθώνονται όλα. Έτσι και τώρα, εκεί να χουμε τό νου μας, τό νου μας και τή θέλησή μας, να μη χαλάσους την ομόνοια που πρέπει με κάθε τρόπο να σεβόμαστε

και να βαστούμε. Περιστό ή ήγη να μας τιμωρήση; ήγη κ' ή συνείδηση και τό σφίρο μας ήγη; φτάνει να χαλάσους την ομόνοια; και τότε τιμωρούμαστε ίδιοι μας γιατί πειράζοντας ένα φίλο, έμας πειράζουμε, άφου χαίρουνται οι όχτροί μας. Μά έγω θαξέω πως θά τό καταλάβουμε αυτά. Θαξέω πως θακολουθήση και κάτι άλλο, ψυχολογικό; θά ιδούμε πως είναι πράμα πολύ γλυκό, πολύ νόστιμο, κολακευτικό για τό φιλότιμό μας, ναχουμε και κάποια δύναμη; καμαρώνοντας τή δύναμή μας, θά καμαρώνουμε και την ομόνοια που μας τή δίνει. Θαχγήσους τότες κι άλλα κακά; μαζί; πηγαίνουμε, τό πρώτο που φέρνει τό δεύτερο και τό τρίτο. Τή δύναμή μας, μά και την έχουμε για καμαρι, δε μας σφέρνηει, μά ούτε και ταιριάζει να μη τή δείγνουμε. Τή γνώμη μας τό λοιπό, ζάστερα να τή λέμε, δίχως φόβο. Έτσι μονάχα θά πάμε ύπρος. Με κουράγιο. Τό είπαμε κιόλας, κι άφτό είτανε τό τελευταίο μας άξίωμα. Ίσως και τό σημαντικώτερο; πιο σίγουρη προσύλαξη. έπιρύλαξη πιο φρονιμη από τό κουράγιο δεν έχει. Άφτό που θυμίζει και κάτι πολύ περφόρο, που μου συνέθηκε στον ίδιο. Έβραζε τότες τό Παρίσι. Πήλα για την περιφημη την 'Υπόθεση. Πανάσταση και στους δρόμους. Μια μέρα βγκίναμε καμιά δεκαριά φίλοι από τό Δικαστήριο; κατηγορούμενοι δεν είμασταν έμεις, μά τρέξαμε να παρασταθούμε και να διαφαντέψουμε, αν τύχαινε, κάποιο φίλο μας που είτανε από τους πρόμαχους τους πιο γνωστούς. Τέλειωσε ή δικη και φύγαμε, ύστερα από κάμποσους καθυάδες, μπλεζιμάτα και γροθιές, που είδαμε στα προπόλεια και στην άβλη του Δικαστηρίου. "Όξω, χειρότερα. Περνούσαμε από έναν καρενά όπου βρισκόντουσαν ίσια ίσια καμπόσοι από τους λεγόμενους νασιοναλιστές, τό αντίθετο κόμμα δηλαδή. Μας είδανε και παιδή μας ξεπερνούσανε στον κριθμό, μας πήραν από κοντα. Μονοστιγμιάς, μαζώχτηκανε κι ήλλη, κ' ένω προχωρούσαμε ήσυχά οι δέκα μαζί, μας άκούουθουσε τασκέρι, τουλάχιστο εκατό νομίκτοι. Δε μας πειράζανε άκόμη, μά πίσω μας, στο πλεθρό μας, τους νοιώθαμε που μας ζουλούσανε, που μας παπούσανε, πρόθυμαι, έτοιμοι στον καθόγ. Δε θαργούσανε να μας βγκτούνε και δίχως άφρημα, γιατί τό καταλαβαίνανε πως δεν τό χάνουμε και πως πίτηδες, ότα κι αν πύρανε τό κόμα μας, δεν κουνούσαμε δάχτυλο και βραδίχαμε σφιχτοκολλημένοι ο ένας στον άλλον. Άφρίζανε. Τάρεσει κιόλας ο ήρωπος, μά-

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Δεν τό πιστεύω. Θα τό δούμε! (Φοράει τό καπέλλο του και φεύγει, κλίνοντας την πόρτα ξοπίσω του. Η Χάρη κάθεται λίγο σκερτική. Έπειτα τραβάει στο τραπέζι, κάθεται, παίρνει μια νόλλα χαρτί κι άρχίζει να γράφει, νευρικά). "Οχι! (Σηκώνεται και τραβάει στην πόρτα, άπ' όπου βγκηκε προτούτα). Μά... Έτσι!.. Ναι! 'Μ' άπόφαση). Πρέπει! Πρέπει!.. (Μπαίνει στην κάμαρη. Σε λίγο βγαίνει, φορώντας τό καπέλλο της, γαντωμένη και με την ομπρέλλα στο χέρι, και τραβάει κατά την πόρτα, για να φύγει. Μόλις όμως ζυγάνει, γυρίζει άποφασιστικά και κάθεται στο καναπέδακι) Θέ μου! Θέ μου!

(Χτυπάνε απόξω την πόρτα. Η Χάρη ξαφνιαζεται, μά δε σηκώνεται. Σαναχτυπάνε).

Η ΧΑΡΗ (σηκώνεται). Ποιός να; ;

Η κ. ΜΑΥΡΗ (απόξω). Μά δεν είναι κανένας; μέσα; Δεν άκούει κανένας;

Η ΧΑΡΗ. Μπα! Η άδερφή του! Καλύτερα!.. (Τραβάει κατά την πόρτα και την άνοίγει. Μπαίνει ή κ. Μαυρή και τή χάνει μόλις τήνε βλέπει).

Η κ. ΜΑΥΡΗ. Μπα! Έδω;

Η ΧΑΡΗ (ψυχρά). Έτσι φαίνεται!

Η κ. ΜΑΥΡΗ. Κι ο καημένος ο Άντρέας!.. Χάλασε τον κόσμο... Δέκα φορές ήρθε από ψές

βράδι σπίτι και κλαίει σά μωρό παιδί!.. Έδω και λοιπόν; Έδω;

Η ΧΑΡΗ (με βιά χαμογελώντας). Έτσι που τό κραλές άρχίζω και γώ να με τό πιστεύω πως είμαι δώ!

Η κ. ΜΑΥΡΗ. Ο καημένος ο Άντρέας! Και κλαίει... κλαίει. Δεν ξέρεις πόσο κλαίει... "Όλο κλαίει... Βρούσε τό μάτια του! (Τρέχει στην πόρτα και φωνάζει): 'Ελενίτσα! Έλα, τί κάθεσαι; Άνέβα γρήγορα!.. Έδω να ή θέϊτσα σου! (γυρίζει μέσα). Μά έδω; Και να μη τό φανταστά!..

Η ΧΑΡΗ (κάθεται πάλι στον καναπέ). Πως να τό φανταστείς; Γιατί; Κάθησε λοιπόν... Δεν κάθεσαι;

Η κ. ΜΑΥΡΗ. Να καθήσω; Είμαι για να καθήσω;

Η ΧΑΡΗ. Όπως αγαπάς. Μην κάθεσαι. Έγώ, πάει πιά, μάλωσα για καλό με τον άδερφό σου...

Η κ. ΜΑΥΡΗ. Με τον άντρα σου;

Η ΧΑΡΗ (με πείσμα). Με τον άδερφό σου! Κι έφυγα από τό σπίτι. Χτές βράδι κοιμήθηκα στής Μαρίκας και τώρα δε ήρθα δώ να βρω τον κ. Λάμπρο και να τον παρακαλέσω να πει στον άδερφό σου, πως πάει πια, τέλειωσε, θά τότε χωρίσω...

Η κ. ΜΑΥΡΗ. Σόχασε, καλέ. Τ' είν' αυτά;

Να χαλάσεις γάμο; Κοιτάζε κεί! Έτσι χαλάνε οι γάμοι;.. Κι ο κόσμος τί θά πει; Δε χαλάνε έτσι οι γάμοι, κυρά μου. Και στα ύστερα, σε ξαναρωτάω, ο κόσμος τί θά πει;

Η ΧΑΡΗ. Για τον κόσμο ένδιαφίρνεται ο άδερφός σου. Έγώ πεντάρα δε δίνω.

Η κ. ΜΑΥΡΗ (πάει και κάθεται κοντά της). Δε δίνεις πεντάρα; Ά, μην τό λές... Μά τί ναγινε κ' ή 'Ελενίτσα; Τόση ώρα!.. Ά, ξέχασα! Θυμήθηκε στην πόρτα πως κάτι τής είχε δώσει ο Λάμπρος να αντιγράψει και πετάχτηκε μια στιγμή σπίτι να τό πάρει... Ξέρεις, τήπε; φάισα και τάλλο; Θα τήνε δώσω στον Κωστή τήν 'Ελενίτσα... Κι ως πκει στις 'Ιντίες. Και γώ μαζί τους! Ο Λάμπρος ένα μήνα τώρα μου πήρε ταύτια και ήρθα να του τό πώ. Ο καημένος πόσο θά χαρεί. Σάν παιδί του την άναπαίει και θαρρώ, μά μεταξύ μας αυτό, θά τής δώσει και κάτι, ένα χτυματάκι πουχει στην Κηθισσιά!..

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ (που μπαίνει κεινη τή στιγμή). 'Η θειά ή Χάρη!.. Τί κάθεσαι, μητέρα, και δεν τρέχεις να τό πεις στο θεϊό που πάει να τρελλαθεί;

Η κ. ΜΑΥΡΗ (σηκώνεται). Τί κάθουμαι; Τρέχω κιόλας!.. (έτοιμάζεται να φύγει).

λιστα όταν μπορεί νὰ τὸ κάμῃ ἀτιμώρητα καὶ σίγουρα, νὰ δείξῃ τὴ χτηνώδικη δύναμή του. Ἄξαφνα ὅμως ἡ ἀρχηγός μας πού πήγαινε λίγο ἀπὸ μᾶς πρὸ μπροστὰ καὶ στὴ μέση τῆς στρατῆς, στάθηκε. Ὑψίστη. Τοὺς κοίταξε κατὰμουτρα. Τράβηξε λὲς τὸ μπαστούνι του, σὰ νὰ τράβαε σπαθί, καὶ τὸ κράτησε στὸν ἀέρα. Κανένα δὲν ἄγγιξε. Τοὺς πέταξε δύο λόγια. Θυμωμένος, ἀποφασισμένος. Πῶς δὲν ντρέπονται. Πῶς δὲν τοὺς φοβάται. Σαστίσανε. Διαλυθῆκανε. Ἀπομείναμε οἱ δέκα ἐμεῖς καὶ ἑκακολευθῆσαμε ἀκόμη πρὸ ἡσυχᾶ τὸ δρόμο.

— «Μὰ μπράβο σου, τοῦ λέω, γιὰ τὸ κουράγιο!»

— «Καλέ, τίποτα! μού ἀποκρίνεται χαμογελώντας. Δὲν εἶτανε κουράγιο. Προφύλαξη μονάχα καὶ φρονιμάδα.»

Κι ἀλήθεια, ἕνας ἀπὸ τοὺς δικούς μας, πού μᾶς εἶχε παραιτηθεῖ, πιθανὸ γιὰτὶ δὲν ἤθελε μπελάδες, ἕνας ἄμορφος νιός μὲ τὰ μάθρα τὰ γένεια, ἕνα παλληκάρι, ἐμπλέξε μὲ τοὺς λεγόμενους, πού τὸν εἶδανε ναπομακρύνεται, τοῦ οἰχτήκανε, καὶ τὸν ἀνταμώσαμε πρὸκαί, μὲ λαθωματιές στὸ πρόσωπο, μὲ τὸ αἶμα πού ἔρρεγε, κοιτάμενος ὁ δύστυχος καταγῆς ἀφανισμένος. Ἡ φρονιμάδα του ἀφουνοῦ δὲν τοῦ βγήκε σὲ καλὸ.

Τέτοια τοῦ πολέμου τὰ ψυχολογικά. Γιὰ νὰ σὲ σέβεται ὁ ἄγχιός σου πρέπει τὸν ἐκπτό σου πρῶτα νὰ σέβεται. Μπαστούνια ἐμεῖς δὲ βαστούμε, μῆτε τὰ χρειάζομαστε· γιὰ πολὺ πρὸ γερὰ ἀπὸ τὰ μπαστούνια λογαριάζω τὴς ἰδέας. Μὰ τὰ θρωπὶνα παντοῦ τὰ ἴδια ἡ θρωπὸς ἔχει τὴν ἴσην νὰ χτυπᾷ ὅποιον ἐλπίει, ἀδυνατώτερος του. Καὶ γιὰτὶ νὰ εἶσαι τοῦ λόγου σου ὁ ἀδύνατος, ὄχι, ὁ ἄλλος; Ἐρκολε γίνεται ὁ ἄλλος ἀδυνατώτερος φτάνει νὰ πιστέψῃς πῶς εἶσαι καὶ σὺ δυνατός. Τότες καλύτερα τὸ πιστέβει καὶ κείνος. Μὴ λές, μὴ θάρρῃς πῶς ἔχει φόβο μόνο γιὰ σένα· συλλογίσου πῶς κάποτε καὶ ὁ ἀντίπαλός σου σὲ φοβάται. Ὁ δάσκαλος συνήθειε στὴν ἐξουσία. Σήμερις ὅμως ἀλλάξανε τὰ πράγματα· ἡ ἐξουσία τοῦ ξεγυριστοῦ ἀπὸ τὸ χέρι ἄμα ἐπὶ τοῦ κέρως παραχώρηση, ἢ νομίσῃ, πῶς ἔχει τὴν ἀνάγκη του, λοιπὸν πῶς ἡ ἐθγενεῖα του καὶ πάλι ἐξουσιάζει. Γιὰ τοῦτο θάρρῃ ἡ μισὴ γλώσσα δὲ ἢ πιάσῃ ποτέ της. Πῶς τὸ θέλεις νὰ νικήσῃ, ἀφοῦ ἀπαρχῆς τὴν ἀδυναμία της μαρτυράει καὶ μάλιστα κηρύττει: Ἀλύπητα ἢ χτυπηθῆ καὶ ἀπὸ τὴς δύο μεριές. Τῆς λείπει τὸ πρόγραμμα, δηλαδὴ τὸ θάρρος, δηλαδὴ καὶ ἡ δύ-

ναμη. Ἐπὶ ὁ δημοτικιστὴς δὲν εἶσαι κανένας ἐνοχος, κανένας φονιάς, κανένας πατροχτόνος ἢ πατριοχτόνος· μῆτε νὰ τὸ θάλλῃς μὲ τὸ νοῦ σου πῶς πρέπει νὰ δικαιολογηθῆς· πρέπει νὰ δικαιολογηθῆς πρῶτα ὁ δάσκαλος. Δὲ θὰ τοῦ δώσῃς λόγο. Θὰ σοῦ δώσῃ. Κουράγιο ἀφοῦ σημαίνει λογική. Ὅχι νὰ ψιθυρίζῃς: «Ναί... εἶμαι... καὶ δὲν εἶμαι... δημοτικιστὴς... τὸ ἀναγνωρίζω πῶς κάποτε... βέβαια... ἔχετε... δίκιο... ὑπερβολές... κριμας!... αἱ! καὶ γὼ σὲ πολλὰ συμφωνῶ μαζί σας... ὡς τόσο... Θὰ παραδεχθῆτε πιά καὶ σεις...» Τίποτα! Νὰ λές: «Καὶ βέβαια πῶς εἶμαι δημοτικιστὴς, ἐνῶ ἐσεῖς—δὲν εἶστε!» Πῆς το ἀπλὰ ὅσο θέλεις, πῆς το μὲ τρόπο, μὰ πῆς το ρητά. Ὁ σοβαρός, ὁ τίμιος ὁ δάσκαλος θὰ σὲ πᾶρῃ ἀπὸ ὑπόληψη. Μπορεῖ καὶ νὰ σ' ἀκούσῃ. Νάχρῃσους τότες νὰ ψιθυρίζουνε οἱ ἄλλοι. Ἀντίς νὰ μοιάζῃς μὲ παιδί πού τὸ μαλλώνουνε, νὰ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ὄφος σου καὶ ἀπὸ τὸ σάσιμό σου πόσο ἀπορεῖς πού ὑπάρχουνε ἀκόμη φρόνιμοι ἄθρωποι καὶ ἀκόμη δὲν καταλάθανε τὴν ἰδέα.

Μ' ἀρτὰ δὲν εἶπαμε πῶς συβουλεύομε τὴν ἐπιθεση. Μὰ μῆτε καὶ τὴν ἄμυνα. Τὴν ἀξιοπρέπεια. Ἡ ἀξιοπρέπεια σημαίνει πῶς τὴν ἀξία σου τὴν ξέρεις. Ἄν ἀξίζεις ὅμως, δὲ γίνεται νὰ μὴν ἔχῃς καὶ κουράγιο. Σοῦ συμφέρει κιόλας, ἀφοῦ ἔτσι προσφύλαγσαι. Θάρρῃς τάχα νὰ σὲ δείρῃ κανεὶς, χωρὶς νὰντιδράσῃς; Ἀντιδράζεις. Εἶδεμῆ, θάρρῃ καὶ δέφτερος, θάρρῃ καὶ τρίτος νὰ σὲ δείρῃ. Ποιὸς θὰ σὲ ψηφίσῃ; Τὸ κάτω κάτω λοιπὸν ἐγωϊσμός καὶ τὸ κουράγιο. Μὰ εἶναι ὁ καλός, εἶναι ὁ ἀναγκαῖος ὁ ἐγωϊσμός, ἐπειδὴ χρησιμεύει καὶ στοὺς ἄλλους. Πετρογιάννηδες δὲν εἶμασθε καὶ στὴν ἐρημο δὲ ζοῦμε. Ὁ τι κάνουμε γιὰ μᾶς, τὸ κάνουμε γιὰ ὅλους. Ἀπὸ τὸ κουράγιο τὸ δικό μου θὰ ὠφεληθῆ καὶ ὁ σύμμαχός μου καὶ ὁ καθένας. Θὰ ὠφεληθῆ καὶ ὁ πολίτης. Ἄς ὑποθέσουμε πῶς εἶμαι βουλευτής, πῶς ἔχω ἕνα γιό, πῶς εἶναι νὰ πᾶρῃ στρατιώτης καὶ πῶς ἐνέργησα ὥσπου νὰ τοῦ βρεθῶνε λόγοι ἀπαλλαγῆς. Ὁ γιός μου ἀπαλλαγῆκαε, περηφανέβεται, τρελλαινέται ἀπὸ τὴν χαρὰ του. Ἐπρεπε ἡ λύπη νὰ τὸν τρελλάνη. Ἄς γτάσῃ, ἡ πόλεμος, ἢ νικήθῃ στὸν πόλεμο ἢ πατριδα, ζημιωμένοι ἀπὸ τὸν πόλεμο καὶ ὁ βουλευτής καὶ ὁ γιός τοῦ βουλευτῆ, ὅσο καὶ ἂν δὲν πήγανε. Ζημιωμένοι μάλιστα καὶ προτοῦ γίνῃ πόλεμος, γιὰτὶ τὸ κακὸ τὸ παράδειγμα φέρνει κακοὺς καρπούς, γιὰτὶ τὸ σύστημα τῆς ἀπαλλαγῆς γενικέβεται, δηλαδὴ ξεχνᾷ τὸ χρέος του ὁ καθένας, καὶ ἄμα τὸ ξίχασε, καὶ μόνο πού τὸ ξίχασε, καταστρέφει τὸν τόπο του, κατα-

στρέφει τὸν ἐκπτό του, ἀναγκάζει τὴν πατριδα του, ἀπολέμητα καὶ μέσα στὴ μέση τῆς εἰρήνης, νὰ νικήθῃ, νὰ νικήθῃ καὶ ὁ ἴδιος.

Τὸ κακὸ τιμωριέται μὲ τὸ νὰ ὑπάρχῃ μονάχα. Ἡ συνέργεια ὀλωνῶνε βοηθᾷ καὶ τὸ ἄτομος. Συνέργεια, ὁμόνοια. Ἡ ὁμόνοια εἶναι ἡ ἄμυνα ἢ ἀληθινή καὶ ἡ ἀληθινὴ ἐπιθεση. Μὲ τὴν δύναμη τοῦ νοῦ, μὲ τὴν ἐνωση, μὲ τὸ κουράγιο—τὰ τρία μας τὰξίωματα—δουλεύομε καὶ γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους. Τί λέω; Δουλεύομε καὶ γιὰ τοὺς δασκάλους τοὺς ἴδιους, ἀφοῦ δουλεύομε γιὰ τὸ ἔθνος. Ἄν εἶναι ἡ καθαρέβουσα ὄλεθρος, ἀπὸ τὸν ὄλεθρο θὰ πάθουνε καὶ ἀρτοί. Συφέρο τους νὰ τὸ συλλογιστοῦνε. Καὶ θὰ τὸ συλλογιστοῦνε, δὲν μπορεῖ. Ἄς χρωστοῦμε τὸ πρῶτο παράδειγμα καὶ τὸ πρῶτο καλὸ στοὺς πρῶταχους τῆς ἰδέας, σταδέρικα. Ἡ ἐνωση κατόπι θὰ καταστήσῃ γενική καὶ δύναμη νὰ φέρῃ σὲ ὄληνη τὴν Ἑλλάδα.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Υ. γρ. Ἀφοῦ τᾶγραφα ἐδῶ ἀφτά, μού ἔρθε καὶ μιὰ εἰδηση ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, πού μού ἔκαμε τὴν καρδιά μου περιέδλι. Συστήθηκε τώρα τώρα ἕνας Σύλλογος, μιὰ Ἐταιρεία ἢ καθὼς πολὺ πρὸ σωστὰ τὸ θέλει ὁ Πάλλης, ἕνα «Ἀδερφάτο», ἢ ἐθνικὴ γλώσσα. Σὰ νὰ τὸννοῦσα καὶ ἀπὸ μακριὰ πῶς ὠρίμασε πιά τὸ ζήτημα, πῶς κάτι ἐμελλε νὰ γίνῃ, πῶς ἡ Νίκη ζυγώνει μὲ τὰ χρυσά της τὰ φτερά. Σὰ νὰ τᾶγραφα ὅλα γιὰ τὸ Ἀδερφάτο μας τὸ νεογέννητο. Μπράβο του, Ἀφτὸ ἢ γιομίσῃ τὸ σκοπὸ μας. Θὰ μᾶς δώσῃ ἐνωση καὶ δύναμη συνάμα, μὲ μόνο μας ὀδηγὸ τὴν ἰδέα.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΜΑΣ ΦΙΛΙ

Ἦθελα νὰ ξαναζήσω τὴν ἡμέρα, τὴν ὥρα, καὶ τὴ στιγμή τοῦ περασμένου, πολὺ περασμένου τώρα, πρώτου μας φιλιού. Ἦθελα νὰ ξαναζήσω ὅμοια καὶ ἀπαράλλαχτα μὲ τὸν ἴδιον πόθο, τοὺς ἴδιους παίμους, τὴν ἰσην οἰκνίτησῃ τῆς ὥρας ἐκείνης, μὴ τίποτα δὲν ξανάρχεται, τίποτα δὲν ξαναγυρίζει, οὔτε ἡ ὥρα, οὔτε ὁ ἄνθρωπος.

Καὶ τὸ σκέφτομαι ὅλα καὶ μὲ τὴ φαντασία γυρίζω σὰ περασμένον καὶ ἀπλῶνα τὰ χέρια μου νὰ πιάσω τοῦ περασμένου τὴ σκιά· μ' ἄδεια τὰ χέρια μου ἀπομένουν καὶ πιστὴ συντροφίσσα μονάχα ἡ ἐνθύμηση. Κι ὅμως αἰσιάνομαι ἀκόμα καὶ τώρα τὸ κάψιμο τοῦ φιλιού σου καὶ τὴν ἀνατριχίλα τοῦ κορ-

Η ΧΑΡΗ (τῆνε σαρματάει). Μὰ, κ. Μουρῆ, περιττό!... Ἀφήστε τον ἡσυχὸ τὸν ἄνθρωπο...

Η κ. ΜΑΥΡΗ (ἔτοιμη πάντα νὰ φύγει). Νὰ τὸν ἀρῆσω ἡσυχὸ; Τί λές, Χάρη μου; Πῶς δὲν ἔβαλε τελάλη νὰ σ' ἀναζήτᾷε στοὺς δρόμους!.. Καὶ πού δὲν πῆγε ὁ ἔρημος, καὶ πού δὲν πῆγε... Κι ὅλο κλαίει, σὺ μωρὸ παιδί!.. Κι ὅλο δέρνεται! (φεύγει ἰσχύοντας).

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Ἐλα, Χάρη μου, στὸ θεὸ σου! Τί τρέχει; Πῆς μου, τί τρέχει, νὰ ζεῖς!..

Η ΧΑΡΗ. Τόνε σιχαίνουμαι... Τίποτ' ἄλλο.

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Τόνε σιχαίνεσαι; Μὴ σοῦ κακοφανεῖ, μὰ καὶ ὁ Κωστῆς τὸ ἴδιο μούλεγε προχτῆς βράδι σπιτί... Κι ὁ κ. Λάμπρος μιὰ φορὰ τὸ ἴδιο μούπε...

Η ΧΑΡΗ. Βλέπεις; Τόνε σιχαίνονται ὅλοι... Κι ὅμως ὁ κ. Λάμπρος μὲ καταδικάζει νὰ περάσω ὀλάκερη τὴ ζωὴ μου μαζί του...

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ (ἀπορώντας). Ὁ κ. Λάμπρος σὲ καταδικάζει;

Η ΧΑΡΗ. Ἄφρησέ με. Παραλοῦζομαι καὶ λέω ἄλλα τῶν ἄλλων... Μὴ μὲ ξεσυγερίζεσαι... Στὴν κατάσταση ποῦμαι δὲ θέλω ξεσυνέσια... Ἐλα νὰ ποῦμε τώρα τὰ δικὰ σου... Τάμαθ... Μοῦ τὰ εἶπε ἡ μητέρα... Φαντάζομαι πιά τὴ χαρὰ σου...

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Ὁ κ. Λάμπρος ἐπέμεινε τόσο... Καὶ σὺ δὲν τῶθελες!.. Εἶσαι μιὰ...

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ (χαμογελώντας καὶ αὐτῆ). Εἶπα πῶς δὲν τῶθελα; Συμφωνᾶμε μὲ τὸν Κωστῆ σὲ ὅλα... Ὁ κ. Λάμπρος, πού μᾶς ἀγαπάει καὶ τοὺς δύο τόσο πολὺ, λέει πῶς ὁ Κωστῆς καὶ γὼ ἔχουμε τὸν ἴδιον χαραχτήρα...

Η ΧΑΡΗ. Συμφωνᾶτε σὲ ὅλα!.. Καὶ τί μεγαλότερο καλὸ θέλετε ἀπ' αὐτό!.. Ἐχετε ὅ,τι σὰς χρειάζεται γιὰ νὰ περάσετε εὐτυχισμένοι. Νὰ σοῦ πῶ, Ἐλενίτσα· τί χαροῖα εἶν' αὐτὰ πού κρατᾶς;

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Ἄ, κάτι πού μούδωσε ὁ κ. Λάμπρος νὰ τάντιγράψω. Ἐνα κεφάλαιο ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴ του Κατήχησι. Δὲν τὸ φαντάζεσαι τί σπουδαῖο βιβλίον πού εἶναι!..

Η ΧΑΡΗ. Καὶ μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι σπουδαῖο; Ἐλα, κάθισε δῶ, κοντὰ μου, Ἐλενίτσα. (Ἡ Ἐλενίτσα κάθεται σιὸν καναπέ, σιμά της). Διαβάσε μου τώρα λίγο... Ἐτσι περνᾷ καὶ ἡ ὥρα... ὅσο νάρθει ἡ μητέρα σου ἢ... ἀλλοίμονο... ὁ θεὸς σου!..

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ (ἐδιδιπλώνει τὰ χερσὶ καὶ διαβάσει). «Ὁ Δάσκαλος: Παιδί μου, ἔχει ὄχτροὺς ἢ πατριδα μας. Ἐχει μεγάλους ὄχτροὺς. Ὅχτροί μας, κοντὰ στοὺς ἄλλους, εἶναι καὶ οἱ Βούλγαροι, πού πο-

λεμᾶνε σήμερα τὸν Ἑλληνισμό. Εἶρε; τί ἄνθρωποι εἶναι οἱ Βούλγαροι; Τὸ παιδί: Ναι, δάσκαλε. Οἱ Βούλγαροι εἶναι ἄνθρωποι τιποτένιοι, ληστῆς, φονιάδες. Ἐνας δικός μας μπορεῖ νὰ στρώσει στὸ κοντόχιλιάδες ἀπ' αὐτούς. Ὁ δάσκαλος: Ὅχι, παιδί μου. Οἱ Βούλγαροι εἶναι παλληκάρια, εἶναι πατριώτες. Σκοτώνουν καὶ σκοτώνονται γιὰ τὴν πατριδα τους σήμερα. Χτῆς ἀκόμα ξεσπλασθῆκανε, καὶ ὅμως οἱ τόσο λίγο καιρὸ τὸ κατακέρκνε νὰ δείξουνε στὸν κόσμο πῶς ὑπάρχουνε. Εἶναι λαὸς ζωντανός. Δὲ βρήκανε Παρθενῶνα οἱ Βούλγαροι, καὶ πασιζοῦνε σήμερις νὰ τῶνε φτερίζουνε μοναχοὶ τους, μὲ τὰ χέρια τους. Καὶ θὰ τῶνε φτερίζουνε, γιὰτὶ τὸ νοιώσανε πῶς πρέπει νάχουνε καὶ αὐτοὶ Παρθενῶνα δικό τους, ἀδιάφορο ἂν εἶναι φτερισμένοι μὲ μάρμαρα ἢ μὲ τὰ κόουφάρια τους».

Η ΧΑΡΗ (διακόφοντας). Καλὰ ὅλ' αὐτὰ, μὰ οἱ Βούλγαροι εἶναι ὄχτροί μας.

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Νὰ δεις πού τέτια ἐρώτησι, κάνει καὶ τὸ παιδί στὸ δάσκαλο. Κι ὁ δάσκαλος τοῦ ἀπαντᾷ: (διαβάσει). «Μὲ τὸ νὰ γελᾶμε τὸν ἑαυτὸ μας, τίποτα δὲν κερδίζομε. Ἡ ἀλήθεια μοναχὰ σώζει καὶ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὰ ἔθνη. Πρέπει νὰ τὸν ξέρουμε καλὰ τὸν ὄχτρό μας, νὰ ξέρουμε τὴς ἀρετῆς του, τὴ δύναμή του, γιὰ νὰ μπορῖσομε